

KINNITATUD

Vaiatu küla üldkoosolekul 18.04.2017

Vaiatu küla arengukava 2017 – 2027

Liina

Sisukord

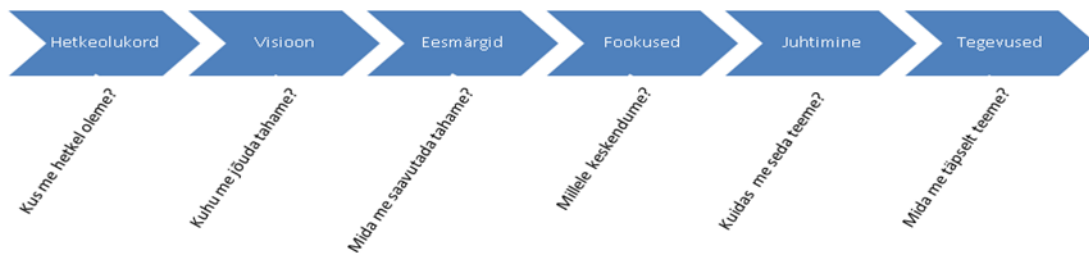
1. SISSEJUHATUS	2
2. KÜLA ÜLDINE KIRJELDUS	3
2.1 KÜLA AJALOOLINE TAUST	3
2.2 KÜLA PAIKNEMISE KIRJELDUS	3
2.3 KÜLA ELANIKKOND JA MAJAPIDAMISED	4
3. KÜLA TULEVIKUPILT AASTAKS 2027	6
4. HETKEOLUKORD	8
4.1 KÜLA LOODUSLIKE OLUDE KIRJELDUS	8
4.2 KÜLA INFRASTRUKTUUR.....	8
4.2.1 Teedevõrgustik	8
4.2.2 Elektrienergia ja telefoniside.....	8
4.2.3 Jäätmekäitlus.....	9
4.2.4 Veevarustus ja kanalisatsioon	9
4.3 KÜLA MAJANDUSLIKE OLUDE KIRJELDUS	9
4.4 KÜLAELANIKE KOOSTÖÖ.....	10
4.4.1 VAIATU KÜLA SELTS.....	10
4.4.2 KÜLAVANEM JA KOGUKONNAKOGU	11
4.5 VAIATU RAHVAMAJA.....	12
4.6 KOHAD VABAS ÕHUS TEGUTSEMISEKS	12
5. ARENGUEELISTUSED JA EESMÄRGID.....	13
5.1 RAHVAMAJA JA AVALIK RUUM.....	13
5.2 ELANIKE KOOSTÖÖ	14
5.3 SOTSIAALSELT VÄHEKINDLUSTATUD, TÖÖTUD, LASTEGA PERED.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.
5.4 KESKKOND	15
5.5 KÜLA TUNTUS, REKLAAM	15
5.6 KÜLA KULTUURIPÄRAND	15
7. ARENGUKAVA JÄLGIMINE JA MUUTMINE	16
8. ARENGUKAVA TEGEVUSE- JA AJAKAVA.....	16
Tegevuskava täitmine.....	18

1. SISSEJUHATUS

Küla arengukava on dokument, millega planeeritakse külaelu arendamist järgnevateks aastateks ja seatakse eesmärgid selle saavutamiseks. Toimiv arengukava on märgiks küla tugevusest ja arengusuutlikkusest. Ühistes eesmärkides ja tegevustes kokku leppimine näitab küla arukust ja suutlikkust. Kui külal on oma arengukava olemas, on põhjust omavalitsusega läbi rääkida ja taotleda, et ka valla eelarve arvestaks küla vajadusi. (*Juhend küla arengukava koostamiseks, Maaelu Arengu Instituut*)

Küla arengukava on vaja:

- tänase päeva olukorra hindamiseks;
- külaelu edendamisel tegevuste kavandamiseks;
- konkreetsete tegevusvaldkondade ja suundade näitamiseks;
- plaanipäraseks järjepidevuse tagamiseks;
- sihipäraseks tegevuseks arengu jätkumisel;
- projektidest ja struktuurifondidest rahaliste vahendite taotlemiseks.

Arengukava koostamise telg

Teie ees olev Vaiatu küla arengukava on koostatud Vaiatu Küla Seltsi eestvedamisel olukorras, kus on muutumas kohalik omavalitsus, Torma vald ühineb nelja senise omavalitsusega 2018. aastaks Jõgeva vallaks.

Vaiatu küla arengukava on valminud meeskonnatöona. Küla vajadused, ettepanekud, arvamused ja nägemused on arengukava koostamiseks läbi arutatud Vaiatu Küla Seltsi koosolekutel aastatel 2014-2017, küla üldkoosolekul 01.05.2016 ning on arvestatud külaelanike kirjalikke nõuandeid. Koostamisel on arvestatud esimese arengukava koostamisele eelnenud swot-analüüsil selgunuga ning muutunud oludega. Küla arengukava koostamisel on lähtutud Torma valla ja Jõgevamaa arengudokumentidest. Eelmised arengukavad koostati aastateks 2004-2009 ja 2010-2015.

Meie ühise eesmärgina on Vaiatu küla aastal 2027 aktiivsete, ettevõtlike ning kohalikkude kogukonda ja traditsioone väärtustavate elanikega, kvaliteetse elukeskkonnaga ning terviklik ja süsteemse juhtimisega küla. Elujõuline küla on heaks partneriks kohalikele omavalitsusele piirkonna arendamisel. Küla vajadused on iga kirjeldava teema juures eraldi välja toodud. Eesmärkide elluviimiseks on koostatud arengukava juurde konkreetseid tegevusi sisaldav tegevuskava.

2. KÜLA ÜLDINE KIRJELDUS

2.1 KÜLA AJALOOLINE TAUST

Vaiatul on täitunud 615 aastat esmamainimisest ajalooürikutes, kuid tegelik ajalugu ulatub aga veelgi kaugemale minevikku.

Looduslikult sobiv asukoht meelitas kaugeid esivanemaid siia paigale jääma ja kodu rajama. Meeldis see paik ka võõrvallutajatele, kes mõisa asutasid. Kohalik maarahvas oli see, kes oma tööga mõisahooned ehitas, põllutööd tegi ja maksude näol mõisasakstele rikkust kokku kandis. Siinne viljakas maa ja vaevaga rajatud suured põllud toitsid nii töötegijaid kui ka mõisat. Kuid ometi vahetus mõisaomanikke sagedasti.

Vaiatu- Somel oli Vaigamaa süda. Kohanimi on tuletatud arvatavasti Peipsi läänerannikul kunagi elanud vadjalaste järgi. Varasem nimetus SOMEL; SOMELINDE on tuletis kindlustatud asula SUOMENLINNA nimest.

Vaiatut läbiv praegune Mustvee- Jõgeva maantee oli kõige otsem ühendus Narvast Kesk- ja Edela – Eestisse. Juba aastal 1700 oli Vaiatus postijaam. Suure postimaantee (Tormat läbinud Riia – Peterburi) lähedus oli soodus paikkonna majanduslikuks arenguks. Samas ei puudunud ka halb külg, sest Vaiatust on läbi marssinud nii ristsõdijad (1210), Ivan Julma tatarlaste salgad Liivi sõja algul, kuningas Karl XII väeosad Põhjasõja ajal, punased väeosad Vabadussõjas, Hitleri armee ja Punaarmee sõdurid II maailmasõjas. Ükski neist ei toonud kaasa rahu ega turvalisust. Nagu ikka sellistel juhtudel kaasnes rüüstamine, vägivald ja kaasatoodud nakkushaigused. Vanematel inimestel on meeles kaks kuupäeva: need on 24. juuli 1941 ja 19. september 1944. Rinne käis lahingutega üle ning hävitustöö ei jäänud olematuks.

Aeg aga parandab haavad. Inimesed ehitavad mahapõlenud hoonete asemele uued ja mürsuaugud rohtuvad ning muutuvad märkamatuks. Rahva hinge löödud haavad paranevad põlvkondade vahetumisega. Küla ajaloos on olnud nii paremaid kui halvemaid aegu. Määravaks on aga alati külaelanike aktiivsus ja teotahe. Käesolev arengukava peab saama külaelu edasiseks teenäitajaks.

Peatükk on koostatud Ants Lindsalu kogumiku „Vaiatu küla ajalugu“, 2007, baasil.

2.2 KÜLA PAIKNEMISE KIRJELDUS

Vaiatu küla asub Jõgevamaal Torma vallas pindalaga 1113 ha. Küla naabriteks on Võidivere, Liikatku, Tõikvere, Koimula, Kantküla ja Ookatku külad. Kaugust Vaiatu külast Torma valla keskuseni on 4 km, tulevase omavalitsuse Jõgeva valla keskuseni 20 km, teise linna Mustveeni 20 km ja lähima suurlinnani Tartuni ~60 km. Küla iseloomustab looduslik keskkond ilusa maastikuga. Küla asend on soodne jätkuvaks arenguks. Vaiatu oma hea elukeskkonnaga, teedevõrguga, veekogu ja teeninduse lähedusega on sobiv koht elamiseks ja oma kodu hoidmiseks.

2.3 KÜLA ELANIKKOND JA MAJAPIDAMISED

Vaiatu külas on :

- 170 registreeritud elanikku
- 71 majapidamist
- 2 4- korteriga mitmepereelamut
- 1 8- korteriga mitmepereelamu.

Majapidamised külas on nimesiltidega tähistatud.

Elanikkonna vanuseline koosseis:

sünniaasta	mehed	Naised	kokku
1920-1929		2	2
1930-1939	5	5	10
1940-1949	5	13	18
1950-1959	13	10	23
1960-1969	16	14	30
1970-1979	9	10	19
1980-1989	8	7	15
1990-1999	9	15	24
2000-2009	9	6	15
2010-2016	6	8	14
Kokku	80	90	170

Külas elab 6 kolme ja rohkema lapsega peret. Külas on töötuid, kes on paiksed, kuid kel puudub väljaõpe uute töökohtade leidmiseks.

Kõikides majapidamistes ei elata aastaringselt. Suviti elanikkond suureneb suvitajate arvel. Külas leidub üksikuid elamuid, mida ei kasutata.

3. KÜLA TULEVIKUPILT AASTAKS 2027

Vaiatu küla tulevikupilt on kirjeldatud 01.05.2016 peetud küla üldkoosolekul.

Vaiatu on heakorrastatud ning turvaline küla, mis on elukohaks paljudele erialastele peredele.

Vaiatu on heakorrastatud. Vaiatu paisjärv on puhastatud, järvekaldal on supelrand koos vajalike rajatistega: infotahvel päästevahenditega, riietuskabiinid, välikäimla, kiigud lastele ja grillimis- ja puhkekoht.

Vaiatus ei ole tühje, lagunenu ega mahajäetud majakohti. Vaiatu küla osaleb „Maale elama“ võrgustikus. Müüki pandud kodud täituvad kiiresti uute elanikega. Vaiatu kortermajadel on renoveeritud kanalisatsiooni- ja veesüsteem. Kortermajade parkimisalad ja sissesõiduteed on sillutatud või asfalteeritud. Vaiatu eramajad on varustatud vee- ja kanalisatsioonisüsteemidega. Elanikele on kättesaadavad vajalikud teenused, näiteks juuksur, kauplus, autoparandus, arstiabi, hambaravi ja massaaž, kool ja lasteaed, saun, kultuuriline meelelahutus, sporditeenused, koolitused ja huvialategevused, sotsiaalteenused. Vaiatu majapidamised on liitunud jäätmekäitluslepingutega. Vaiatu majad on varustatud nimesiltidega. Vaiatus on pakendite kogumispunktid. Vaiatus on võimalik liituda valguskaabliga internetiühendusega.

Info Vaiatu küla ja tegemiste kohta on leitav interneti vahendusel, küla kodulehelt ja Facebooki lehelt, kohaliku omavalitsuse lehelt ning koostööpartnerite kaudu.

Vaiatu on turvaline elupaik. Vaiatus on tänavavalgustus. Vaiatut läbiva „Kase“ tee ääres on jalgtee küla keskusest bussijaama, Vaiatu külast on jalgtee Torma koolini ning Vaiatu teeristist Sadala poole kuni küla viimaste majapidamisteni. Tegutseb naabrivalve ja paigaldatud on valvekaamerad. „Kase“ tee ääres on pingiga istumiskoht. Vaiatu bussijaamas on bussiootepaviljonid mõlemal sõidusuunal. Vaiatut läbiv tee on asfalteeritud ja aukudeta. Tõikvere kurvist Vaiatu paisjärve juurde viiv tee on kiiruspiiranguga turvaline õueala.

Vaiatu on hea elukoht aktiivsetele ja sportlikele kogukonnaliikmetele. Lastele on rajatud igati kaasaegne, paljude võimalustega mänguväljak. Vaiatus on palliplats vajalike vahenditega pallimängude harrastamiseks. Vaiatus on ujumisrand vajalike rajatistega. Vaiatus on rulapark. Vaiatut läbib jalgrattamarsruut, mis on varustatud infotahvlitega, kaartidega, viitadega, riietumiskabiinidega, välitualettidega ja puhkekohtadega.

Vaiatus tegutseb multifunktsionaalne rahvamaja, milles pakutakse kogukonnaliikmetele vajalikke teenuseid. Rahvamaja on renoveeritud. Rahvamajas on uus keskkonnasäästlik küttesüsteem, rahvamaja on soojustatud. Rahvamaja aknad ja katused on välja vahetatud või remonditud ja terved. Rahvamaja fassaad on uuendatud pilkupüüdvaks. Rahvamaja parkla on asfalteeritud või sillutatud. Rahvamaja elektrisüsteem vastab nõuetele. Kõikidel rahvamaja ruumidel on funktsioon. Rahvamaja on varustatud infotahvlitega, viitade ja siltidega, rahvamaja juurde suunab viit Jõgeva- Mustvee maanteelt. Kogukonnaliikmed kasutavad rahvamaja isiklike huvialadega tegelemiseks, tähtpäevade tähistamiseks ja teenuste saamiseks.

Rahvamajas on ruumid sise- ja välituristidele majutuse võimaldamiseks. Rahvamaja ruumide baasil on välja arendatud mitmekülgsed kompleksteenused. Rahvamajas tegutseb avalik saun. Majutusega koos

pakutakse toitlustust ja saunateenust, kultuurisündmuste korraldamist, soovitatakse vaatamisväärsusi ja esinejaid sündmustele. Rahvamaja inventari on soovijatel võimalik rentida. Rahvamaja ruume saab kasutada koosviibimiste pidamiseks.

Rahvamajas on inkubaator algajale toidukäitlemisettevõtjale, toimuvad õpiköögid, on võimalik kasutada avalikku sauna, pesupesemis- ja triikimisteenust, majutus- ja puhkeruume, harrastada kultuurilist isetegevust ning hobitegevusi. Loodud on külaelanikele vajadusi rahuldavad võimalused aastaringseks vabaaja veetmiseks. Erinevad vanusegrupid saavad rahvamajas tegeleda vanusele vastavate harrastustegevustega. Rahvamajas tegutsevad harrastusrühmad, korraldatakse õpitubasid. Rahvamajas saab kasutada raamatukogu teenuseid, kasutada arvutit ja koopiamasinat, printida ja skaneerida dokumente. Rahvamaja juures tegutsevad kogukonnaliikmed, vabatahtlikud ja sotsiaalhoolduse all olevad isikud. Rahvamaja on avatud teistele organisatsioonidele kasutamiseks. Rahvamaja on oluliseks tööpakkujaks kogukonnaliikmetele.

Vaiatu rahvamaja ümbritseb pargiala, mis piirneb järvega ja on avatud avalikuks kasutamiseks. Vanad pargipuud on hooldatud, ohtlikud puud ja oksad on eemaldatud. Alustatud on uue haljastuse rajamist. Pargialal on välilava, kus toimuvad kontserdid, tantsuõhtud, teatrietendused jm kultuuriüritused. Välilava on varustatud elektriga. Pargiala kasutatakse kogukonnaliikmete ja organisatsioonide ürituste läbiviimiseks. Ürituste korraldamisel saab rentida Vaiatu rahvamaja tehnikat ja inventari. Pargialal on avalikuks kasutamiseks välimööbel, jalgrattahoidjad, riietuskabiinid ja välitualetid. Pargiala on varustatud vee- ja elektrisüsteemidega, mis võimaldavad autokaravanidega pikemat peatumist.

Jõgeva- Mustvee maantee ääres asub Külavain, mis on varustatud puhkamiseks vajaliku rajatisega. Külavainul on lõkkekoht, infotahvel, lipuvarras ja istutusala perepuude istutamiseks. Külavainul saavad huvilised uudistada Põhjala labürinti, istuda, puhata ja pidada piknikku. (2016)

Vaiatu on Torma valla küladest kõige parema asukohaga. Suure maantee lähedus ja ilus loodus aitavad kaasa ideede teostamisel. Vaiatu kogukonnaliikmed on aktiivsed, ettevõtlikud ning väärtustavad kohalikku kogukonda ja traditsioone. Külas valitsevad koostööaldis ja sõbralikud suhted. Vaiatus tegutseb kogukonnaliikmeid ühendav organisatsioon Vaiatu Küla Selts, mis on tunnustatud partner kohalikule omavalitsusele. Vaiatu Küla Selts on süsteemse juhtimisega arenev organisatsioon, mis tegutseb Vaiatu küla ja endise Kungla kolhoosi piirkonna elanike huve silmas pidades. Külaliidrid esindavad elanike huve kogukonnakogus, tegelevad teabe hankimisega, projektide koostamisega, taotluste esitamisega ja ideede elluviimisega küla tegevuste ja arengu tagamiseks. Väärtustatakse kohalikku ajaloo pärandit. Arendatakse koostööd viimase Vaiatu mõisa omaniku järeltulijate von Glasenappidega. Vaiatus on kohalikule ajaloole keskenduv muuseumituba. Kogukonnaköögi eestvedamisel kogutakse ka kohalikku toidupärandit, lugusid ja retsepte.

4. HETKEOLUKORD

4.1 KÜLA LOODUSLIKE OLUDE KIRJELDUS

Pinnaehituselt asub piirkond suurvoorte aladel, mille reljeefile annab üldilme lame Vaiatu voor. Küla kõrgeimad punktid asuvad Vaiatu voorel, mille suhtelised kõrgused on 20-40 meetri piires. (Seletuskiri määruse eelnõu „Torma valla arengukava 2015 – 2023“ juurde).

Vaiatu naabruses asub 3,5 kilomeetri laiune ja 50 meetri kõrgune Koimula voor. (Kalle Suuroja, http://www.loodusajakiri.ee/loodus/artikkel1617_1595.html)

Aluspõhja paas on, uuritud alal, sügaval ja ei paljandu mulla profiilis. Vaiatu-Tõikvere-Rääbise piirkonnas on hüdrograafiline võrk hõre. Valdavateks muldadeks on keskmiselt leetunud mullad ja nõrgalt niisked leetmullad. Ülekaalus on mullad boniteediga 46-52 hindepunkti.

Suure osa küla pindalast moodustab põllumaa, millel kasvatatakse teravilja, rapsi, kartulit jm. Samas on külale iseloomulikud suuremad rohu ja karjamaad, mis piirnevad metsaga. Pinnaehitus on mitmekesine, leidub liiv-, savi- ja mustmullakoostisega põllu- ja karjamaad. Karjamaadel on suuremaid kihunnikuid.

Vaiatut läbib Kullavere jõgi, millele on paisutatud Vaiatu järv.

Kubja talu maadel (perekond Kukki), Vaiatu – Sadala tee ääres, Vaiatu teeristist 500 m kaugusel lõuna suunas asub heas seisus III – kategooria kaitstav loodusmälestis Vaiatu lehis. Lehise ümbermõõt on umbes 323 cm ja kõrgus 24 m (www.loodus.keskkonnainfo.ee 2017).

Vajadus: Tõsta esile ja reklaamida piirkonna tuntuse tõstmiseks haruldast loodusmälestist- Vaiatu lehist.

4.2 KÜLA INFRASTRUKTUUR

4.2.1 Teedevõrgustik

Küla läbib Jõgeva - Mustvee maantee ning Vaiatu - Sadala riigitee. 2009. aasta suvel sai Jõgeva-Mustvee maantee Mõisaküla-Torma teelõik uue teekatte. Üldkasutatavaid asfaltkattega teid on 5,3 km s.h. vallateid 1 km ja kruusakattega teid on 1,4 km, s.h. vallateid 0,6 km. Talvise teede läbitavuse eest kannab hoolt Torma Vallavalitsus ja OÜ Vaiatu Agri. Vaiatu bussipeatusest kaupluse parklani ja külakeskuse esimeste eramajadeni viib kergliiklustee. 2016 aastal paigaldati Jõgeva- Mustvee maanteel asuvasse Vaiatu bussipeatusesse lisaks teine bussiootepaviljon. Peatuses peatuvad ka õpilasliini bussid.

Probleem: Bussiühendus valla külade ja Torma valla keskuse vahel on ebapiisav.

4.2.2 Elektrienergia ja telefoniside

Küla kõik majapidamised on varustatud elektriga. Elektrikatkestusi külas on harva, kuna on paigaldatud uusi liine. Külas puudub 2017. aasta kevadel veel tänavavalgustus, küla on talveperioodil pime ja ohtlik.

Elanikud kasutavad mobiilside võimalusi kuid osades kodudes on säilinud ka lauatelefonide kasutamise võimalus. Küla lähedal on kaks mobiilvõrgumasti, mis võimaldab hea mobiiltelefonilevi.

Vajadus: Saavutada kokkulepe tänavavalgustuse rajamiseks.

4.2.3 Jäätmekäitlus

Küla prügimajandus on korraldatud. Korraldatud olmejäätmete vedu teostab Ragn-Sells AS. Elanikud on sõlminud vastavad lepingud ja liitunud jäätmeveoga. Külasse on paigaldatud Vaiatu kaupluse juurde pakendikonteinerid. Kaks korda aastas on võimalik ära anda ohtlikke jäätmeid. Külas puuduvad avalikel aladel prügikastid või on need lagunened.

Vajadus: Varustada Vaiatu rahvamaja ja pargiala taarakonteineriga. Varustada küla avalikud alad prügikastidega ja korraldada nende tühjendamine.

4.2.4 Veevarustus ja kanalisatsioon

Küla keskuses asuvates korterelamutes on olemas veevarustus, kuid kanalisatsioon on amortiseerunud. Pumbajaama on paigaldatud uus veepuhastusseade, mis garanteerib elanikkonnale kvaliteetse joogivee. Veevarustusega probleeme ei ole, kuid lahendust vajab kanalisatsiooni trasside renoveerimise ja uuendamise küsimus. Vaiatus on puhastus-settetiik, mis vajab renoveerimist (puhastamist) ja on vajalik ehitada ühisveevärgi kanalisatsiooni torustikku korterelamute ja rahvamaja reovee kanaliseerimiseks. (Torma valla arengukava 2017-2021)

4.3 KÜLA MAJANDUSLIKE OLUDE KIRJELDUS

Kaugused tähtsamatest asutustest. 5 km kaugusel asuvad:

- Torma vallavalitsus
- Torma Põhikool lasteaiaga, Torma avatud noortekeskus ja Sadala Põhikool,
- ambulatoorium, apteek, ilusalong,
- Torma postipunkt kaupluses AjaO ja Omniva pakiautomaat;
- 6 km kaugusel asub lähim bensiinijaam.
- 20 km kaugusel asub uue ühinenud omavalitsuste Jõgeva vald keskus.

Mitmed elanikud käivad tööle umbes 20 km kaugusele Jõgevale, Luuale, Mustveesse, 60 km kaugusele Tartusse ning töötatakse ka kaugemal põhjamaades. Külas tegutsevad mõned talud, kus tegeldakse viljakasvatusega ja loomakasvatusega. Suviti hoogustub marjakasvatus. Nii era- kui kortermajade juures on elanikel väikesed aiamaad. Külas tegutseb põllumajandusettevõtte Vaiatu Agri OÜ, mille keskus asub Tõikveres. Osa majapidamisi on andnud oma maa ettevõttele põllumajanduslikuks tootmiseks rendile.

Külas tegutsevad ka mittepõllumajanduslikud ettevõtted, millest osad on registreeritud mujale ja osad on registreeritud Vaiatu külla kuid tegutsevad mujal. Palju külaelanikud on endale tööandjaks. Aastatel 2010-2015 ei ole Vaiatusse rajatud ettevõtteid, mis pakuks tööd korruga suurele osale elanikkonnast. Vaiatus puuduvad tehased jm sarnased suurtootmised. Külas on transporditeenust pakkuv ettevõtte,

õhksoojuspumpade müüja, FIE-d, ehitusettevõtjad. Külas on VAH OÜ-le kuuluv kauplus ja rahvamajas tegutsev Vaiatu kogukonnaköök.

Vaiatu külas ja Torma valla keskses puuduvad pangakontor, pangautomaat, suletud on Torma postkontor, kus osutati pangateenuseid. Sularaha on võimalik välja võtta Torma kaupluses Aja O säästukaardiga ning Jõgeval ja Mustvees.

Vaiatu naaberkülas esineb kriminogeenne element, esmaabi on kaugel, politsei suure piirkonna peale.

Majapidamised on varustatud postkastidega. Postiettevõtte Omniva postivedaja toob elanikele ajakirjandusväljaandeid. Postipakke toimetatakse kohale mitmete firmade poolt.

Külaelu keskpunktiks on rahvamaja ja park välilavaga. Võimalik on kasutada palliplatsi ja mänguväljakut, supelda järves. Vaiatus asub Jõgeva-Mustvee maantee ääres Külavain.

Vajadus: Suurendada kaugtöö töökohtade loomise võimalust

4.4 KÜLAELANIKE KOOSTÖÖ

4.4.1 VAIATU KÜLA SELTS

Vaiatu küla elanikud on aastate jooksul harjunud koos käima küla keskel asuvas rahvamajas ja pargis, kus korraldatakse küla ühisüritusi ja -pidusid, arendatakse külaeluga seotud tegevusi ja tähistatakse isiklikke tähtpäevi.

Vaiatu küla kultuurisündmuste eestvedajaks on Vaiatu Küla Selts. Vaiatu Küla Selts on loodud 18.novembril 2000. aastal. Seltsi eesmärk on hea seista Vaiatu küla arendamise eest. Selts tegutseb Vaiatu rahvamajas, millega on paljud seltsi tegevused seotud. Selts teeb koostööd Jõgevamaa Kodukandi Ühendusega, Jõgevamaa Koostöökojaga ja Torma valla teiste külaseltsidega ning Torma Vallavalitsusega Torma valla arengukava üks valdkondi on külaliikumine, kus on sõnastatud eesmärgid ja tegevused: „Vald toetab külaliikumist tegevustoetusega, kaasfinantseerib rahastatud projekte“.

Seltsi liikmeskond oli kõige suurearvulisem aastatel 2004-2010, 2017. aasta algul kuulub seltsi 22 liiget. Selts koostab oma tegevusplaani eelmiste aastate õnnestunud ettevõtmiste baasil arvestades küla ja rahvamaja vajadusi ning küla arengukavas välja toodut.

Selts tunnustab Vaiatut kui väärtuslikku elukeskkonda ja seisab hea selle arendamise eest. Selts tahab tuua Vaiatusse juurde uusi elanikke, ettevõtmisi ning ideid. Selts tahab aktiivse tegevusega süstida initsiatiivi naaberkülade tegevuse hoogustamiseks ja külaliikumise võrgustiku moodustamiseks. Tutvustada küla tegevust laiemale üldsusele. Selts korraldab rahvamajas toimuvat harrastustegevust eest ning korraldab kultuuriüritusi.

Seltsi tegevuse eesmärgiks on kohaliku kultuuriajaloo säilitamine ja jäädvustamine ning ajaloolise tausta kaudu paikkonna väärtustamine. Selts rikastab elukeskkonda kohaliku pärimuse ja tänapäevaste tegevuste ning erinevate põlvkondade sidumise kaudu.

Küla on liitunud Maale-elama võrgustikuga kuid puudub inimene, kes võrgustiku kontaktidega tegeleks. Info külas toimuva kohta on leitav kodulehelt www.vaiatu.eu ja Vaiatu Küla Seltsi Facebooki lehelt. Kodulehega tegeleb küla vabatahtlik külaseltsi juhatuse esimehe antud korralduste järgi .

Kuigi suurtest Vaiatu Küla Seltsi korraldatud üritustest nagu Jakobsoni talupäev ja Jaanipidu võtab osa massiliselt külastajaid, on suur hulk külaelanikke ühistegevustesse kaasamata ning nende soovid kaardistamata. Külaseltsi töö Vaiatu rahvamajaga on mitmeosaline ja suurt professionaalsust nõudev. Vaiatu Küla Selts on läbi viinud suuri kodanikealgatuslikke projekte. Küla ja külaseltsi eestvedajate vabatahtlik töökoormus on pikaajaline ning eestvedajad väsivad.

Vajadus: Kaasata ühistegevustesse ja Vaiatu Küla Seltsi uusi inimesi, leida võimalused uute eestvedajate koolitamiseks ja innustamiseks. Leida Maale-elama programmile kontaktisik. Leida initsiatiivikas isik, kes igapäevaselt kodulehte arendaks.

4.4.2 KÜLAVANEM JA KOGUKONNAKOGU

Torma valla külavanema põhimäärusel alusel valiti 2003. aastal Vaiatule oma külavanem. Esimene külavanem Ants Lindsalu oli ka ühtlasi üks külaseltsi moodustajatest. Tänapäevaks (2017) on külavanemana ametis olnud ka Teet Lääne ja Üllar Läänesaar. Perioodil 2013-2016 ei ole Vaiatule külavanemat valitud.

Tänapäevases Eestis on paljudel küladel külavanem ja paljudel mitte. Mõnel puhul kannab külavanema ülesandeid mitu inimest, näiteks vanemate kogu või külaselts. Mõnel puhul puudub ametlik külavanem, kuid on inimesed, kelle arvamus on küla jaoks oluline. (*Juhend arengukava koostamiseks Maaelu arengu instituut*) Uutes ühinenud omavalitsustes oodatakse asumitelt kogukonnakogude moodustumist. Kogukonnakogu luuakse piirkonniti erinevalt, hea tava on loomisel.

Külavanema ametiülesanneteks on:

- edastada külaelanike soovid ja ettepanekud kohalikule omavalitsusele;
- organiseerida töid õnnetusjuhtumite ja eriolukordade puhul kuni erialase abi saamiseni;
- teatada õnnetusjuhtumitest, looduse saastamisest, nakkushaiguste puhangust, eriolukordadest jne. vallavalitsusele;
- toimetada külaelanikele kätte erakorralisi teateid;
- olla teadlik külaelanike olukorrast. Koostöös vallavalitsusega organiseerida nende abistamist;
- organiseerida koos Seltsi liikmetega külas ühistegevust.

Perioodil kui Vaiatu külal ei ole külavanemat valitud, on osaliselt külavanema kohustusi täitnud külaseltsi juhatuse.

Vajadus: luua Vaiatu piirkonna kogukonnakogu ja leppida kokku kogu esindav organisatsioon või isik(ud).

4.5 VAIATU RAHVAMAJA

Vaiatu küla keskpunktiks on Vaiatu rahvamaja. Vaiatu rahvamaja ehitati 1965. aastal kolhoosi kontor-klubiks. Alates 2007. aastast on rahvamaja antud Torma valla poolt avalikuks kasutamiseks Vaiatu Küla Seltsile. Rahvamaja on osaliselt kahe korruseline hoone, millel on saalide osa ja vana kontori osa. Vaiatu Küla Seltsi eestvedamisel on rahvamajas renoveeritud osaliselt esimene korrus: suur saal, jalutussaal, fuajee, tualetid, arvutituba, köök, endise lava asemele on ehitatud kaminasaal, fuajee, tualettruum ja sahv. Majale on tehtud juurdeehitus teisele korrusele majutusruumide rajamiseks kuid valmis on ainult juurdeehituse karp ja kõik siseehitustööd on tegemata. Juurdeehitust ei ole võimalik kasutada. Renoveerimata on rahvamajas teise korruse ruumid, keldriruumid, kinoruum, ajaloomuuseumi ruum, külaseltsi ruum ja fuajee, vahetamata madalama osa katus ja osaliselt kahe korruselise osa katus. Rahvamaja katel ja katlamaja on amortiseerunud. Osa rahvamaja akende klaasidest on katki või eest ära, raamid pehkinud. Rahvamaja fassaad on uuendamata, mis muudab rahvamaja välisilme mahajäetuks ja lagunenuks. Rahvamaja esisissepääsu katus mureneb. Rahvamaja juures asuv parkla on lagunened, suurte aukudega.

Vaiatu rahvamajja on Vaiatu Küla Seltsi rajatud kogukonnaköök, mis tegeleb peo- ja peielaudade toitlustamisega. Kuna Vaiatu lapsed käivad kooli Tormasse, tegelevad nad seal ka hobiringides ja Vaiatu rahvamajas toimivate ringide vastu on huvi väike. Ringidest tegutseb rahvamajas tantsurühm Somel, eakate kollektiiv Hõbe, koroonaklubi ja Vaiatu noorte meeste võimlemisrühm. Vajadusel teenindab raamatuhuvilisi elanikke Vaiatu Rahvamajas Torma Raamatukogu. Kuna vallas on 3 rahvamaja tuleb Vaiatu Rahvamajale leida alternatiivseid kasutusvõimalusi.

Rahvamajal on potentsiaali arendada lisateenuseid ja võtta kasutusse kõik ruumid erinevateks tegevusteks kuid selleks puuduvad vahendid. Rahvamajal puudub juhataja, kes rahvamaja asjadega igapäevaselt tegeleks. Rahvamaja ruumide ja asjade rendi info on küla kodulehel kätte saadav kuid avalikkusele teadvustamata ja leiab vähest kasutust.

Vajadus: Arendada rahvamaja mitmekülgseid teenuseid osutavaks asutuseks, leida vahendid renoveerimiseks, rajatiste ning parkla remondiks ja saavutada kokkulepe omavalitsusega rahvamaja juhataja tööle võtmiseks. Reklaamida paremini ja suuremale avalikkusele rahvamaja teenuseid.

4.6 KOHAD VABAS ÕHUS TEGUTSEMISEKS

Vaiatu rahvamaja juures asub park välilavaga. Pargis peetakse küla koosviibimisi, korraldatakse üritusi. Pargis on lõkkekoht ja külakiik. Välilava on ehitatud 1980. aastatel ja seltsi eestvedamisel on seda korduvalt remonditud. 2014. aastal vahetati välilava katus.

Park on endise mõisapargi alal, pargipuud on eakad ning vajavad hoolduslõikust. Vanad puud võivad ootamatult langeda. Küla 600. aastapäeva tähistamisel paigaldati parki mälestuskivi ja 605. aastapäeva tähistamisel avati mälestuskivi kõrval lipuväljak. Pargis on mõisa ajalugu tutvustav mälestustahvel, mis on ilmastiku mõjul lagunened.

Vaiatus on võimalik kasutada palliplatsi ja mänguväljakut. Palliplats asub perekond Kalmu maal ja mänguväljak perekond Laurikaineni maal. Mõlema mänguväljaku hooldamisega on perekonnad tegelenud vabatahtlikult kuid see ei pruugi nii jätkuda.

Vaiatus on järv, mis on paisutatud Kullavere jõele. Järvel pesitsevad veelinnud. Kuigi järve läbib voolav jõgi, koguneb järvesoppidesse muda ja järv kasvab kinni. Viimati puhastati järve 2000.-te aastate algul. Külaelanikud on ise kujundanud tammi juurde supelala, mida suviti palju kasutatakse. Rannas olevad riietuskabiinid on vananenud, puitosad lagunened.

Vaiatus asub Jõgeva-Mustvee maantee ääres Külavain. Ajalooliselt oli külavainu eesti külades vabaõhu rahvamaja. See asus küla keskel või servas, reeglina looduskaunis kohas. Külavainu oli rahvakogunemiste ja pidude pidamise kohaks. (*Materjal Külavainu infotahvilt*) Vaiatu Külavainu on rajatud Ants Lindsalu eestvedamisel ning külavainul on perepuude istutamise koht, lipuvarras, katusealune puhkamiseks ja pikniku pidamiseks ning kivilabürint. Torma valla eestvedamisel seoses Eesti vabariik 100. sünnipäeva tähistamisega on plaanis muuta Külavainu kujundust ja rajada sinna tammik (2017)

Vajadus: Rahvamaja ja pargi kasutuse suurendamiseks on vajalik arendada pargis välja autoelamute parkla koos elektri - ja veevarustusega. Luua avalikule pargialale võimalused pallimängudeks ja lastele mängimiseks. Teostada pargi hoolduslõikus. Rajada tänapäevane avalikule hoonele sobiv haljastus. Leida võimalused järve puhastamiseks ja supelranna korrastamiseks. Korrastada riietuskabiinid. Korrastada rahvamaja parkla.

5. ARENGUEELISTUSED JA EESMÄRGID.

5.1 RAHVAMAJA JA AVALIK RUUM

Eesmärk: Arendada välja Vaiatu küla keskus

Küla keskuseks olevad rahvamaja ja park kujundavad suuresti küla välisilme. Lagunev ja mahajäätud rahvamaja alandaks elanike kinnisvara väärtust, hooldamata pargiala viitaks enda elukeskkonnast mitte hoolivale elanikkonnale. Toimiv ja remonditud rahvamaja loob külla väärtusi juurde.

Rahvamajas saab kasutada erinevaid teenuseid nagu toitlustus, majutus, saun, pesupesemine, vahendite rent, raamatukogu, interneti kasutamine. Rahvamajas toimivad huviringid, korraldatakse koosviibimisi ja kultuuriüritusi. Rahvamaja ruumid on renoveeritud, rahvamaja fassaad on remonditud ja infrastruktuur uuendatud.

Vaiatu avalik ruum on varustatud prügikastidega, taarakonteineritega, tänavavalgustusega, rajatud on kõnniteed, parkla on remonditud.

Vaiatu paisjärv on puhastatud, rajatud supelrand, mis on varustatud riietuskabiinidega ja muu vajalikuga.

Tegevused

1. saavutada kokkulepe omavalitsusega rahvamaja juhataja tööle võtmiseks.
2. Jätkata rahvamaja renoveerimist
3. Arendada järk-järgult rahvamajas välja erinevate teenuste pakkumise võimalused: toitlustus, päevakeskus, majutus, saun, hobitegevused, kultuuriüritused
4. Reklaamida paremini ja suuremale avalikkusele rahvamaja teenuseid.
5. Rahvamaja ja pargi kasutuse suurendamiseks on vajalik arendada pargis välja autoelamute parkla koos elektri - ja veevarustusega.
6. Saavutada kokkulepe Vaiatu külla tänavavalgustuse paigaldamiseks
7. Luua avalikule pargialale võimalused pallimängudeks ja lastele mängimiseks.
8. Teostada pargi hoolduslõikus.
9. Kase tee äärde paigaldada pink jalgade puhkamiseks
10. Rajada tänapäevane avalikule hoonele sobiv haljastus.
11. Leida võimalused järve puhastamiseks ja supelranna korrastamiseks.
12. Korrastada riietuskabiinid.
13. Varustada Vaiatu rahvamaja ja pargiala taarakonteineriga.
14. Varustada küla avalikud alad prügikastidega ja korraldada nende tühjendamine.
15. Leida vahendid rahvamaja parkla remondiks.
16. Täiendada külavainu uute ideedega

5.2 ELANIKE KOOSTÖÖ

Eesmärk: Suurendada kogukonnatunnet, säilitada koostööharjumus, arendada elanike oskusi. Julgustada inimesi enesearendusele ja teostusele.

Koostöövalmidusega elanikud viivad külaelu edasi. Ühistöös sünnivad head mõtted ja selguvad küla vajadused. Üksteise tundmine ja koos tegutsemine loob turvalisema keskkonna.

Tegevused:

1. Korraldada kogukonda ühendav üritus, Vaiatu küla esmamainimise 615 aastapäeva tähistamiseks
2. Kaasata ühistegevustesse ja Vaiatu Küla Seltsi uusi inimesi, leida võimalused uute eestvedajate koolitamiseks ja innustamiseks.
3. Kaasata lapsed ühistegevustesse ja parendustöödesse
4. Kaasata küla eesmärkide täitmiseks projektikirjutajaid, võimaldada õppeks koolitused.
5. Luua Vaiatu piirkonna kogukonnakogu ja leppida kokku kogu esindav organisatsioon või isik(ud).
6. Kokku leppida ja anda uuele omavalitsusele edasi küla vajadused
7. Naabrivalve loomine, tähelepanelikkus naabrite suhtes, kogukonnaliikmete harjumuste tundmine.
8. Elanike oskuste kaardistamine, elanike elujärje parandamiseks ja sissetuleku suurendamiseks.
9. Turvalisuskoolituste korraldamine, info jagamine turvalisuse eesmärgil.
10. Elanike kontaktide haldamine ja teavituspüramiidi loomine kriisiolukordade puhuks.

5.3 KESKKOND

Eesmärk: Parandada külaelanike elukeskkonda, tõsta kinnisvara väärtust

Vaiatu kortermajadel ja rahvamajal on erinevad kuid mõlemal pool aegunud kanalisatsioonisüsteemid. Renoveeritud süsteemid lasevad rahvamajas arendada uusi teenuseid ning kortermajades tagavad kaasaegsema elukeskkonna.

Tegevused:

1. Saavutada kokkulepe omavalitsusega settetiik, mis vajab renoveerimist
2. Saavutada kokkulepe omavalitsusega ühisveevärgi kanalisatsiooni torustikku ehitamiseks korterelamute ja rahvamaja reovee kanaliseerimiseks

5.4 KÜLA TUNTUS, REKLAAM

Eesmärk: Reklaamida Vaiatu küla laiemale üldsusele. Kujundada külale positiivne kuvand.

Vaiatu küla on arendanud ja arendab edaspidi oma elukeskkonda, teenuseid kuid külastajate, turistide, teenuste kasutajate ja majandusliku tulu juurdevool on väike.

Tegevused

1. Kujundada küla ja rahvamaja infomaterjalid, töötada välja reklaamisüsteem
2. Koostada ülevaade tühjaks jäänud majapidamistest, müügisoovidest
3. Leida Maale-elama programmile kontaktisik.
4. Leida Initsiatiiviks isik, kes igapäevaselt kodulehte arendaks.

5.5 KÜLA KULTUURIPÄRAND

Eesmärk: küla ajaloo kogumine, säilitamine ja tutvustamine.

Vaiatu on pika ajaloo küla. Külaelaniku kokku kogutud materjalidega on alus pandud ajalootoale. Olemasolev kogum on ajalooline väärtus säilitamiseks külaelu läbi aegade, erinevate põlvkondade tegemiste kaudu. Kogutud fotod ja esemed annavad näitliku materjalina pildi igapäeva töös kasutuses olnud erinevatest esemetest ja tehnikast.

Ajalootoa ruumid vajavad remonti, majaosa on talvel külm.

Tegevused

1. Külaelanike kaasabil laiendada ja täiustada olemasolevat ajalootoa kollektsiooni.
2. Leida võimalused muuseumi ruumide remontimiseks või leida parema esitluspinnaga ruumid kollektsiooni esile panekuks
3. Reklaamida ajalootoa olemasolu
4. Tutvustada muuseumikollektsiooni laiemale üldsusele
5. Leida jutukas isik, giid, kes võiks teostada külalistele nõ huviringkäikusid piirkonnas.
6. Anda välja Vaiatu elanikest rääkiv raamat

Inventari soetamine renoveeritud ruumidesse	x		x				PRIA, LEADER + valla eelarve, KOP, KÜSK
Puhkeala rajamine						x	LEADER + valla eelarve, Selts
Laululava rekonstrueerimine						x	LEADER + valla eelarve, Selts
Vaiatu paisjärve puhastamine		x		x			valla eelarve + fondid
Jalgtee rajamine külakeskusest bussijaama	x						Vald
Seltsi liikmete koolitusala enesetäiendus	x	x	x	x	x	x	Selts, vald
Osalemine asutajaliikmena Jõgeva Koostöökoja tegevuses	x	x	x	x	x	x	Selts
Osalemine liikmena Jõgevamaa Kodukandi Ühenduse tegevuses	x	x	x	x	x	x	Selts
Osalemine Maapäeval		x		x		x	Valla eelarve + Selts
Sportiväljaku ja mänguväljaku rajamine, täiendamine ja korrastamine		x		x		x	Projekt + Selts
Küla reklaami arendamine	x		x		x		Projekt + Selts
Küla heakord, koristustalgud „Teeme ÄRA“	x	x	x	x	x	x	Selts + Noored
Teatrietenduste ühiskülastus	x	x	x	x	x	x	Selts
Laste ja noortepäev	x	x					Noored + Vallavolikogu sotsiaal-ja tervishoiukomisjon

Tegevuskava täitmine

Arengukavades 2004-2009 ja 2010-2015 ette nähtud tegevuskava täitmine, Vaiatu Küla Seltsi projektid :

Lapsed käsitöömaailmas	2003
Sportlik-kultuuriline koolivaheaeg	2004
Keskkonnateadlikud noored	2004
Vaiatu Küla Seltsi hoone remont	2004
Vaiatu Külavainu rajamine I etapp	2004
Vaiatu Küla Seltsile renditud ruumide sisustamine	2004
Vaiatu noorte tubased tegevused	2004
Mänguväljaku rajamine	2005
Infopunkt Vaiatu külasse	2006
Külaviidad Vaiatusse	2007
Vaiatu küla 605	2007
Vaiatu külaloo jäädvustamine	2007
605 aastat küla ajalugu	2007
Vaiatu Rahvamaja renoveerimine I etapp	2007
Vaiatu Rahvamaja renoveerimine II etapp ja osaline sisustamine	2008
Vaiatu Rahvamaja renoveerimine III etapp	2009
Peotantsu kursus Vaiatu rahvamajas	2013-2014
Lava korda Vällilava katuse remont	2014
Kogukonnaköök	2015

